

Posudek oponenta diplomové práce

Název bakalářské práce: Krajina jako způsob vidění a její kritika

Autor: Bc. Filip Pátek

Oponent bakalářské práce: Mgr. Martin Kaplický, Ph.D.

Diplomová práce Filipa Pátka je věnována jednomu z klíčových pojmů dějin umění, estetiky, ale i kulturní a přírodní kartografie, pojmu krajiny. Pátek ve svých úvahách nechápe krajinu substancialisticky jako ohraničený výsek přírody, ale definuje ji relačně, jako určitý „způsob vidění“ (více či méně) přírodního terénu. Tento způsob uchopení krajiny považuji za oprávněný a užitečný pro jeho vlastní téma, sledování estetického potenciálu, který nahlížení krajiny vykazuje.

Práce v tomto podniku postupuje systematicky a nejprve představuje pojem „způsob vidění“ u kunsthistorika a výtvarného kritika Johna Bergera, který ho definuje v souvislosti s tradicí evropského umění a krátce zvažuje i krajinomalbu. Ta je chápána jako specifický způsob vidění, který pramení z určité socio-politické konstelace, v rámci které, se krajinomalba jako výtvarný žánr ustavila. Na základě Bergerových úvah dále přistupuje ke koncepcím geografa Denise E. Cosgrovea a vizuálního teoretika W. J. T. Mitchella, kteří na Bergerovy úvahy přímo, či nepřímo navazují. Jeho úvahy však rozšiřují za hranice umění a sledují vztah krajiny jako pojmu popisujícího určitý kulturně-přírodní region a krajinomalby jako uměleckého žánru. Oba ukazují, že estetické potěšení z nahlížení krajiny i krajinomalby jen do určité míry maskuje její ideologický původ. Krajina je v těchto koncepcích chápána jako scénérie, která sjednocuje část přírodního prostředí skrze lineární perspektivu do jednotného výseku a při hlubším zkoumání stvrzuje pojetí přírodních oblastí jako obchodovatelných komodit. Estetické potěšení zde funguje především jako nástroj ideologie, který je determinován politicko-hospodářskými cíli. Vůči těmto koncepcím pak Pátek staví koncepci Simona Schamy, který naopak zdůrazňuje demystifikační roli krajiny a jejího estetického vnímání. Umožňuje nám podle jeho názoru dočasně vystoupit z percepčních návyků naší doby a doslova „uvidět“ mytologické kořeny naší vlastní společnosti.

Tímto způsobem tedy Pátek představuje jednu z důležitých diskusí o krajině a jejím estetickém působení, která proběhla na konci dvacátého a začátku dvacátého prvního století. V tomto podniku dle mého názoru uspěl.

Práce je psána kultivovaným jazykem a představované teorie jsou podávány (pokud to mohu posoudit) bez zjednodušení a zkreslení. Přesto se zdá,

v některých momentech zůstal autor poněkud v zajetí svých primárních zdrojů a nechal tak některé implikované otázky bez rozpracování (to je však charakteristika každé kvalitní práce, protože vše vytěžit nelze).

Na straně 15 například autor bez dalšího rozvedení uvádí tuto parafrázi Bergerových úvah: „Vynález kamery změnil u lidí způsob jejich vidění, a to se odrazilo i v malbě. Berger jako příklad uvádí impresionismus, kde se již viditelné nezjevuje za účelem být viděno, ale stává se proměnlivým a prchavým.“ Opravdu existuje přímá kauzální, historicky podložená vazba mezi vynálezem kamery a impresionismem? V jakém smyslu ukazují například první dokumentární filmové snímky bratří Lumièreů (které vznikly zhruba o 20 let později než první impresionistické obrazy) „proměnlivost a prchavost“? Souvislost zde dle mého názoru najít lze, ale bylo by ji třeba hlouběji hledat.

Na straně 84, když se snaží ukázat implikované vazby Cosgroveovy a Mitchelovy teorie s koncepcí psychické distance E. Bullougha, autor tvrdí: „Pokud totiž abstrahujeme od zážitku s mlhou jeho praktickou, nepříjemnou stránku, tak ji můžeme začít zakoušet odlišným způsobem, v rámci estetického prožitku.“ Je opravdu pro Bullougha podmínkou nastolení psychické distance zbavení se nepříjemné stránky zážitku nebo estetický zážitek naopak tuto nepříjemnost modifikuje?

Autor by mohl výše zmíněné otázky zodpovědět u obhajoby. Celkově práci hodnotím jako kvalitní, **doporučuji ji k obhajobě** a pokud autor zodpoví dotazy školitele i oponenta, navrhuji ji klasifikovat jako **výbornou**.

V Českých Budějovicích 7. 9. 2019

Martin Kaplický